

ПРЕДИКАТИВНІСТЬ ЯК СИНТАКСИЧНА КАТЕГОРІЯ (ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ СТАТУСУ ТА ОБСЯГУ ПОНЯТТЯ)

У статті проаналізовано основні підходи до визначення статусу предикативності, окреслено суперечності визначення обсягу поняття предикативність і встановлено обов'язкові та факультативні семантичні складники цього поняття. Предикативність визначено як надкатегорію, обов'язковим складником якої є категорія модальності, а факультативними – категорія синтаксичного часу та категорія синтаксичної особи.

Ключові слова: речення, предикативність, синтаксична категорія речення, модальність, час, особа.

В статье проанализированы основные подходы к определению статуса понятия предикативность, очерчены противоречия в определении объема понятия предикативность и установлены обязательные и факультативные семантические составляющие этого понятия. Предикативность определяется как надкатегория, обязательным составляющим которой является категория модальности, а факультативными составляющими – категория синтаксического времени и категория синтаксического лица.

Ключевые слова: предложение, предикативность, синтаксическая категория предложения, модальность, время, лицо.

Main approaches to the defining of the status of predicativity are analyzed. Contradictions in defining the volume of predicativity are outlined; obligatory and facultative semantic components of this notion are determined. Predicativity is defined as a supercategory the obligatory component of which is the modality category, and the facultative components of which are the categories of syntactic tense (time) and syntactic person.

Key words: sentence, predicativity, sentence syntactic category, modality, tense (time), person.

Поняття *предикативність* є одним із ключових у сучасній синтаксичній теорії. Предикативність як тип мовного значення досліджували Н.Д. Арутюнова, В.А. Белошапкова, В.В. Виноградов, І.Р. Вихованець, О.А. Жаборюк, Г.О. Золотова, П.О. Лекант, М.В. Ляпон, М.В. Мірченко, О.І. Смирницький, Ю.С. Степанов, Н.Ю. Шведова, Л.В. Щерба та ін. [1, с. 392; 19, с. 477-478; 5, с. 3-29; 6, с. 61-62; 7, с. 34; 8, с. 520; 9, с. 69-74; 10, с. 173; 12, с. 6; 13, с. 6; 14, с. 392-393; 15, с. 23-26; 18, с. 102; 20, с. 393; 23, с. 395-396; 24, с. 74-76]. Незважаючи на велику кількість праць, присвячених вивченню предикативності, в лінгвістиці не існує загальновизнаного визначення поняття *предикативність*. Необхідність упорядкування поняттєво-термінологічного апарату синтаксичної теорії і створення єдиної синтаксичної теорії визначає актуальність дослідження предикативності як одного з ключових понять синтаксичної теорії.

Основним результатом аналізу наявних поглядів на предикативність має стати формулювання несуперечливого визначення для поняття *предикативність*. Щоб сформулювати таке визначення, необхідно, по-перше, з'ясувати статус предикативності та, по-друге, встановити обсяг поняття *предикативність*.

Для встановлення семантики терміна *предикативність* розглянемо, який статус надають цьому терміну. У лінгвістичній теорії предикативність розглядають як ознаку речення [7, с. 34; 8, с. 520; 14, с. 392], синтаксичну категорію [3, 346; 5, с. 12; 8, с. 520; 12, с. 6; 13, с. 6; 16, с. 299; 17, с. 10], властивість присудка [8, с. 520; 14, с. 393], обов'язковий суб'єктивний смисл у складі речення [19, с. 477-478], а також як комунікативну надкатегорію [15, с. 26].

Предикативність вважається, по-перше, ознакою найвищого ступеня абстракції в ієрархії ознак, що конституують речення як специфічну одиницю

мови, тобто предикативність вважають конститутивною ознакою [7, с. 34; 14, с. 392] або однією з головних ознак речення, оскільки вона відрізняє речення від словосполучення та синтаксеми [8, с. 520].

Інші дослідники (О.С. Ахманова, В.В. Виноградов, П.А. Лекант, А.О. Парфіненко) називають предикативність синтаксичною категорією, яка виражає відношення повідомлюваного до дійсності [3, с. 346; 5, с. 12; 8, с. 520; 12, с. 6; 13, с. 6; 16, с. 299; 17, с. 10] і тим самим формує речення як одиницю, призначену для повідомлень [14, с. 392]. У сучасній лінгвістиці предикативність розглядається як формально-синтаксична і як семантико-синтаксична категорія [6, с. 61-62]. За визначенням І.Р. Вихованця й М.В. Мірченка, предикативність (з погляду формальної будови речення) – формально-синтаксична категорія речення, що вказує на взаємозв'язок (взаємозалежність) підмета і присудка у двоскладному простому реченні [8, с. 61; 15, с. 23]. Як семантико-синтаксична категорія предикативність належить до категорій суб'єктивного семантико-синтаксичного змісту і визначається як «комплексна (модально-часова) семантико-синтаксична реченнєва категорія, до складу якої входять категорія часу (виражає відношення до моменту мовлення) і категорія модальності (вказує на відношення змісту речення до дійсності, з яким пов'язується розуміння повідомлюваного як реального (лише констатованого мовцем) або як ірреального (можливого, бажаного, необхідного й под.)» [6, с. 62].

Термін *предикативність* використовується, по-третє, для позначення властивості присудка як головного члена у двоскладному реченні (за словами М.В. Ляпон і І.Р. Вихованця). «У такому використанні предикативність розуміють не як синтаксичну категорію найвищого ступеня абстракції, а як дещо вужчу категорію, пов'язану лише з граматичним типом простого речення, в якому виділяють головні члени речення – підмет і присудок» [8, с. 520]. У такому визначенні «*предикативний* означає «присудковий, характерний для присудка» [14, с. 393].

Згідно з ще одним визначенням (В.А. Білошапкової), предикативність разом із цільовою установкою і персуазивністю відносять до обов'язкових суб'єктивних смислів у складі речення, які йдуть від мовця [19, с. 477]. У такому випадку предикативність визначається як «комплекс значень, який має одне спільне вираження і в який входять значення часу ... і встановлюване мовцем відношення змісту речення до дійсності» (переклад автора – С.В.) [19, с. 477-478].

Предикативність, по-п'яте, визначається М.В. Мірченко як комунікативна надкатегорія, яка «виражає відношення змісту речення до дійсності, формує речення як комунікативну одиницю і складається з підкатегорій часу, модальності й особи» [15, с. 26]. Відсутність єдиного погляду на статус предикативності зумовлює необхідність аналізу статусних типів, які надаються поняттю *предикативність*.

Визначення предикативності як ознаки речення здається нам неприпустимим, оскільки таке визначення не забезпечує термінологічної точності. Визнання предикативності ознакою речення вимагатиме уточнення характеру цієї ознаки, оскільки речення як синтаксична одиниця характеризується багатьма ознаками, зокрема, синтаксичною і семантичною структурами, порядком слів, інтонацією та ін. [23, с. 395]. Визнання предикативності властивістю присудка [8, с. 520; 14, с. 393] видається неправомірним звуженням змісту цього синтаксичного поняття, оскільки в такому випадку доведеться заперечити наявність предикативності в односкладних, а надто іменних, реченнях, відмовитися від поняття предикативності як того обов'язкового й універсального елемента, що є специфічним для речення.

Щоб встановити доцільність визначення предикативності як синтаксичної категорії, необхідно проаналізувати визначення загального поняття *мовна категорія*. «Мовна категорія – в широкому розумінні – будь-яка група мовних елементів, яка визначається на основі певної спільної властивості; у вузькому розумінні – певна ознака (параметр), який покладений в основу розділення великої сукупності однорідних мовних одиниць на обмежену кількість класів, які не перетинаються і члени яких характеризуються однаковим значенням цієї ознаки» [4, с. 215], інакше, мовні категорії – це загальні властивості різних класів і розрядів мовних одиниць, які конституюють ці класи і набувають різноманітного мовного вираження [3, с. 190]. Згідно з таким визначенням, синтаксична категорія, як і будь-яка інша мовна категорія, має бути сукупністю певних синтаксичних елементів, об'єднаних спільним значенням або властивістю. Визнання предикативності синтаксичною категорією дасть можливість уважати предикативність дискретним явищем, що складається з певних елементів.

Крім статусу категорії, поняттю *предикативність* надають статус надкатегорії [15, с. 26]. Термін *надкатегорія* не є загальноприйнятим у лінгвістиці; цей термін уведений М.В. Мірченкою для характеристики одиниць, які складають структуру реченнєвих категорій. Загальна ієрархія категорійних одиниць у внутрішній структурі реченнєвих синтаксичних категорій, подана М.В. Мірченкою, має такий вигляд: 1) надкатегорія; 2) підкатегорія; 3) категорія; 4) грамема [15, с. 8]. Утім, ця загальна ієрархія не завжди знаходить повну реалізацію при характеристиці синтаксичних категорій. Однією із загальних реченнєвих категорій, які не знаходять повної реалізації ієрархії, є структура предикативності. За визначенням М.В. Мірченка, значення *предикативності* як комунікативної надкатегорії [15, с. 26] формується певними підкатегоріями (часу, модальності й особи), які реалізуються в окремих грамемах [15, с. 26]. Умовно цю структуру можна позначити таким чином: надкатегорія → підкатегорії (часу,

модальності, особи) → грамеми. Як бачимо, в цій структурі предикативності відсутній елемент «категорія», який, відповідно до запропонованої М.В. Мірченком ієрархії, має знаходитися між підкатегорією й граменою. Термін *надкатегорія* використовується лише для того, щоб показати підпорядкованість інших категорійних одиниць цій одиниці (надкатегорії). Крім цього, у встановленні співвідношень між категорійними одиницями в ієрархії, поданій М.В. Мірченком, спостерігається нелогічність. Як носії мови, ми очікуємо, що між елементом *надкатегорія* й елементом *підкатегорія* має знаходитися елемент *категорія*, оскільки особливості змісту терміна мають відповідати особливостям змісту слова, яким цей термін позначається. Для уникнення семантичної невідповідності у співвідношенні між термінами *надкатегорія*, *категорія*, *підкатегорія* пропонуємо таку ієрархію в системі категорійних синтаксичних одиниць: 1) надкатегорія; 2) категорія; 3) підкатегорія. Щоб не відмовлятися від уже ustalених назв складників предикативності, які використовуються в сучасній лінгвістиці і про які йтиметься далі (категорії модальності, часу й особи), а також щоб показати підпорядкованість складників (категорій модальності, часу й особи) предикативності як найвищій ієрархічній одиниці, вважатимемо предикативність синтаксичною надкатегорією. Для відновлення семантичної послідовності в термінах *надкатегорія*, *підкатегорія*, *категорія* пропонуємо вважати *категорію* проміжною ланкою між надкатегорією і підкатегорією в ієрархії категорійних одиниць.

Таким чином, визнання предикативності синтаксичною надкатегорією речення є найбільш прийнятним, оскільки в такому випадку можливо, по-перше, встановити сукупність тих елементів, з яких складається предикативність і які й формують значення предикативності, та, по-друге, зберегти ustalені назви складників предикативності (категорії модальності, часу й особи).

Крім різних підходів до визначення категорійного статусу предикативності, існують різні погляди щодо того, які саме семантичні складники формують обсяг поняття *предикативність*. На думку В.В. Виноградова, Г.О. Золотової, П.О. Леканта, (1) значення предикативності формується значеннями категорій синтаксичної модальності й синтаксичного часу [5, с. 16; 10, с. 173; 12, с. 6]; згідно з поглядом В.Б. Касевича, (2) значення предикативності не ототожнюється зі значеннями модальності й часу [11, с. 69]; В.В. Виноградов і П.О. Лекант також вважають, що (3) значення предикативності складається не лише зі значень категорій синтаксичної модальності, синтаксичного часу, а й зі значення синтаксичної особи [5, с. 17; 12, с. 7]. Наявність таких різноманітних поглядів на категорію предикативності вимагає їхнього аналізу й узагальнення.

Включаючи категорії синтаксичної модальності і синтаксичного часу до надкатегорії предика-

тивності, В.В. Виноградов, Г.О. Золотова, П.О. Лекант стверджують, що кожна з цих категорій (модальність і синтаксичний час) відображає певний аспект віднесеності висловлювання до дійсності, який встановлюється мовцем [5, с. 16; 10, с. 173; 12, с. 6]. Модальність (або модальні відношення) при цьому розуміють як оцінку мовцем змісту повідомлюваного з погляду реальності, достовірності, можливості і т. п. [12, с. 6]. Основним модальним значенням речення є об'єктивна оцінка змісту повідомлюваного мовцем з погляду реальності/ірреальності [5, с. 16; 12, с. 6].

Існує й інший погляд, згідно з яким значення предикативності не ототожнюється з модально-часовими значеннями. Так, В.Б. Касевич вважає неправомірним ототожнення предикативності з категоріями модальності й часу [11, с. 69], оскільки він розглядає предикативність як співвіднесеність предиката з його аргументами. Предикат, за визначенням В.Б. Касевича, є функтором, що пов'язує імена і репрезентує цілісну ситуацію, еквівалентну пропозиції [11, с. 58]. «Предикативність є там, де наявна пропозиція. Пропозиція має позачасовий характер. Відповідно і предикативність ніяк не зводиться до часових відношень» (переклад автора – С.В.) [11, с. 69]. Пропозиція, за словами В.Б. Касевича, це – «ситуація, взята в аспекті її внутрішньої логічної структури» [11, с. 58], тобто пропозиція – це «семантична конструкція, яка утворена предикатом із заповненими валентностями» [11, с. 59] (переклад автора – С.В.).

Нам здається, що погодитися із твердженням В.Б. Касевича про те, що предикат із заповненими валентностями може створювати не лише речення, а й словосполучення, не можна, оскільки аналіз мовного матеріалу дозволяє зробити висновок, що речення як специфічна мовна одиниця характеризується не лише відображенням позамовної ситуації в логічній структурі; воно формується саме завдяки предикативності. Наприклад, речення *Діти вивчають історію* і словосполучення *Вивчення історії дітьми* мають однакову глибинну логічну структуру (суб'єкт дії – предикат – об'єкт дії), однак речення формується лише тоді, коли ситуації надається модальна або модально-часова оцінка. Крім того, що можливість мати актантну поширеність характерна і для речення, і для словосполучення, існують речення, які мають предикат із нульовою валентністю: *Похолоднішало*. Підтвердженням обов'язковості значення модальності у складі предикативності є також той факт, що саме модальність «створює умови для тієї чи іншої реалізації темпоральних відношень» [22, с. 6]. Так, реальна модальність передбачає реалізацію різноманітних темпоральних відношень і найбільш повний вияв їх граматикизації в системі форм часу [22, с. 6], а ірреальна модальність звужує темпоральну перспективу і обмежує або усуває граматикизацію часової віднесеності [22, с. 7]. Оскільки значення часової

віднесеності залежить від реальності/ірреальності ситуації, включення категорії модальності до надкатегорії предикативності є необхідним.

Аналізуючи категорію синтаксичного часу як один зі складників надкатегорії предикативності, слід звернути увагу на співвідношення реальної/ірреальної модальності з формами часу, оскільки категорія часу пов'язана з категорією модальності. Позамовна ситуація, яка відображається в реченні і є усвідомленням сприйнятого, не може існувати поза межами реальності/ірреальності (з погляду мовця). О.В. Бондарко стверджує, що «те чи інше відношення до дійсності властиве будь-якому висловлюванню» (переклад автора – С.В.) [22, с. 6]. Проте не можна говорити про однаковий ступінь реалізації категорії синтаксичного часу в реченнях реальної й ірреальної модальності. Для речень з реальною модальністю в різних мовах характерною є наявність різних часових значень. Так, у російській, українській, англійській мовах для дійсного способу властиві значення теперішнього часу (рос. *Девочка рисует картину.*; укр. *Мати готує вечерю.*; англ. *Children are playing football.*), минулого часу (рос. *Девочка рисовала картину.*; укр. *Мати готувала вечерю.*; англ. *Children were playing football.*), майбутнього часу (рос. *Девочка будет рисовать картину.*; укр. *Мати готуватиме вечерю.*; англ. *Children will be playing football.*). У реченнях ірреальної модальності, як правило, розмежування часових значень відсутнє: рос. *Но я была бы в отчаянии, если бы тут было что-нибудь серьезное с его стороны, – перебила ее Анна.* (Л. Толстой, Анна Каренина, с. 108); укр. *Якби хотів знайти таких двох неоднакових людей серед тисяч і тисяч, то, мабуть, ніколи б не знайшов, – так різнилися вони зовні між собою.* (П. Загребельний, Роксолана, с. 109). У реченнях наказового способу розмежування часових значень також відсутнє: укр. *Вітаю вас, шановні. Сідайте... Влаштовуйтеся зручніше.* (І. Роздобудько, Дванадцять..., с. 247); рос. *Прикрой меня, я озябла, и садись.* (И. Бунин, Русь, с. 312); англ. *Hold me tighter, Tony!* (John Galsworthy, The White Monkey, с. 200).

У реченнях ірреальної модальності в українській мові можливе вираження передування однієї дії іншій: *Якби був догадався та зняв свої гачі, може б, ними відьму імив, а так пропало...* (Коцюбинський, Тіні забутих предків, с. 29). У російських реченнях зі значенням ірреальної модальності лише за умови наявності лексичного вираження часових значень виявляється ознака відносного синтаксичного часу. Наприклад, у реченні *Если бы еще не было народу, то, может быть, он нашел бы средство вылезть...* (Н. Гоголь, Вечера на хуторе близ Диканьки, с. 122) за допомогою прислівника *еще* передається передування однієї дії іншій. Для складнопідрядних речень з підрядними умовними, що мають значення нереальної умови в англійській мові характерне

розмежування значень теперішнього і минулого часів: англ. *If I ever did a crime, I would come and confide it to you.* (Oscar Wilde, The Picture of Dorian Gray, с. 61); (дія відбувається у теперішньому часі); *If I hadn't felt a bit faint I don't know what I wouldn't have done.* (John Fowles, The Collector, с. 43) (дія стосується минулого часу) (пор. укр. *Я би тебе прокляв з того світа, якби ти таке зробила.* (М. Матіос, Майже ніколи не навпаки, с. 26) – час не виражений).

Таким чином, категорія синтаксичного часу є не обов'язковим, а факультативним складником надкатегорії предикативності, оскільки реалізація часових значень залежить від модального значення. Речення зі значенням реальної модальності характеризуються обов'язковою наявністю значення синтаксичного часу, але речення зі значенням ірреальної модальності не завжди мають такий семантичний складник, як час.

Крім категорій часу і модальності, до семантичної структури надкатегорії предикативності інколи відносять синтаксичну категорію особи [5, с. 17; 12, с. 7]. Утім, виникає питання, чи є значення особи обов'язковим і універсальним, оскільки, по-перше, не всі дослідники визнають значення особи обов'язковим елементом предикативності та, по-друге, існують такі типи речень, у яких значення особи може бути не виражене. Під синтаксичною категорією особи розуміють «різноманітні засоби вираження відношення до особи у зв'язку з предикативністю, такі як інтонація спонукання, прохання, докору, особливі моделі речення тощо, які узагальнюються категорійно на основі семантико-синтаксичної подібності» (переклад автора – С.В.) [3, с. 191]. Оскільки «речення як основна форма мовленнєвого спілкування служить одночасно і засобом вираження думки для мовця, і засобом розуміння висловленої думки для слухача» (переклад автора – С.В.) [5, с. 17], категорія особи в реченні може виражатися по-різному: як отожднення суб'єкта дії з мовцем, зі співрозмовником або з третьою особою (яка не бере участі у процесі комунікації), а також як вказівка на авторство модальних оцінок: *Отец, по-моему, прав.* [12, с. 7]. В узагальненому вигляді засоби вираження синтаксичної особи постають у такому складі: (1) форми займенників і дієслова; (2) особливі інтонації (вимоги, спонукання, прохання, наказу або докору, бажання тощо) [5, с. 17]; (3) синтаксичні структури неозначено-особових речень (*Тебе сьогодні шукали*) [12, с. 7], (4) синтаксичні структури узагальнено-особових речень (*Від добра добра не шукають.*) [12, с. 7]; (5) вираження авторства модально-оціночного значення зв'язки (*книга здалася мені цікавою*), (6) зазначення тієї чи іншої особи як джерела інформації за допомогою вставних компонентів *по-моему, на думку багатьох* [12, с. 7].

Наведений вище перелік сам по собі не підтверджує того факту, що синтаксичне

значення особи виступає обов'язковою складовою частиною значення предикативності, оскільки названі в цьому переліку засоби не охоплюють усієї різноманітності речень. По-перше, слід розмежовувати такі поняття, як синтаксична особа, граматичний (синтаксичний) суб'єкт і семантичний (логічний) суб'єкт, оскільки ці поняття стосуються різних аспектів речення (формального, семантичного) і можуть мати різну реалізацію в реченні. Під граматичним (синтаксичним) суб'єктом розуміють підмет, а під семантичним суб'єктом розуміють значення виконавця дії [2, с. 498]. Утім, наявність граматичного суб'єкта не є неодмінним доказом наявності синтаксичної особи в реченні. Наприклад, у реченні *Листи вже надруковані* граматичний суб'єкт виражений іменником *листи*, а логічний суб'єкт (виконавець дії) не вказаний, тому синтаксична особа в реченні не виражена. Граматичний суб'єкт (підмет) в структурі речення може передавати значення як предмета, так і особи. Синтаксична особа може співпадати з граматичним суб'єктом (*Вони йшли далі й далі, забирались в холодний і непривітний гліб верховинних лісів* (Коцюбинський, Тіні забутих предків, с. 42) і семантичним суб'єктом (*Тепер маму треба дотримувати* (М. Матіос, Майже ніколи не навпаки, с. 53) = Мама потребує дотримання).

Про необов'язковість значення особи в реченні, є наявність у російській та українській мовах, по-перше, односкладних безособових речень (наприклад: укр.: *Вечоріє.* рос. *Смеркается*), по-друге, односкладних іменних речень (наприклад: *Ніч. Темрява*) та, по-третє, двоскладних речень, в яких підмет і присудок виражені інфінітивом (рос. *Жизнь прожить – не поле перейти*; укр.

Глибше орати – більше хліба мати). Говорити про значення синтаксичної особи в реченнях такого зразка є неправомірним, оскільки в них не виражається значення особи як суб'єкта дії або стану.

Обов'язковість підмета в реченнях англійської мови також не є підставою для того, щоб уважати синтаксичне значення особи обов'язковим для кожного речення. Так, в англійській мові займенник *it* характеризується так званим «безособовим» використанням [25, с. 184] у таких реченнях, як: *It was lovely and warm in there, much warmer than yesterday, and the significance of this struck her suddenly.* (John Galsworthy, *The White Monkey*, с. 162). У реченнях такого типу займенник *it* не відображає особової семантики, а є лише формальним підметом.

Отже, категорія синтаксичної особи, на відміну від категорії модальності, не є універсальним елементом для всіх речень і, таким чином, є не обов'язковим, а факультативним складником семантичної структури надкатегорії предикативності.

Таким чином, *предикативність* є синтаксичною надкатегорією, яка є універсальною для кожного речення і до складу якої обов'язково входить категорія модальності; категорія синтаксичного часу, який залежить від модальності речення, і категорія синтаксичної особи є факультативними складниками предикативності.

Оскільки *предикативність* є не окремим терміном, а співвідноситься з іншими суміжними спільнокореновими поняттями (*предикативність, предикат, предикатив, предикатор, предикація, предикатність*), подальші дослідження передбачають встановлення співвідношення між цими поняттями й упорядкування терміносистеми синтаксичної науки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арутюнова Н.Д. Предикат // Большой энциклопедический словарь. Языкознание. – 2-е изд. – М.: Большая Российская энциклопедия, 1998. – С. 392.
2. Арутюнова Н.Д. Субъект // Большой энциклопедический словарь. Языкознание. – 2-е изд. – М.: Большая Российская энциклопедия, 1998. – С. 497-498.
3. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. – Изд. 2-е, стереотипное. – М.: Едиториал УРСС, 2004. – 576 с.
4. Булыгина Т.В., Крылов С.А. Категория // Большой энциклопедический словарь. Языкознание. – 2-е изд. – М.: Большая Российская энциклопедия, 1998. – С. 215 – 216.
5. Виноградов В.В. Некоторые задачи изучения синтаксиса простого предложения // Вопросы языкознания. – 1954. – № 1. – С. 3-29.
6. Вихованець І.Р. Граматика української мови: Синтаксис: Підручник. – К.: Либідь, 1993. – 368 с.
7. Вихованець І.Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови. – К.: Наукова думка, 1992. – 224 с.
8. Вихованець І.Р. Предикативність // Українська мова. Енциклопедія. – 2-ге вид. – К.: Видавництво «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2004. – С. 520.
9. Жаборюк О.А. Про мовний і логічний аспекти предикації (на матеріалі англійської мови) // Мовознавство. – 2000. – № 1. – С. 69-74.
10. Золотова Г.А. Коммуникативные аспекты русского синтаксиса. – М.: Наука, 1982. – 368 с.
11. Касевич В.Б. Семантика. Синтаксис. Морфология / Ленинградский гос. ун-т им. А.А. Жданова. Восточный факультет. – М.: Наука. Главная редакция восточной литературы, 1988. – 310 с. – Библиогр.: С. 291-300.
12. Лекант П.А. Синтаксис простого предложения в современном русском языке: Учеб. пособие для филолог. спец. пед. ин-тов. – 2-е изд. – М.: Высш. шк., 1986. – 176 с. – Библиогр.: С. 172-173.
13. Лекант П.А. Типы и формы сказуемого в современном русском языке: Учеб. пособие для студентов филолог. специальностей пед. ин-тов. 2-е изд. – М.: Высш. шк., 1976. – 141 с. – Библиогр.: С. 137-139.

14. Ляпон М.В. Предикативность // Большой энциклопедический словарь. Языкознание. – 2-е изд. – М.: Большая Российская энциклопедия, 1998. – С. 392-393.
15. Мірченко М.В. Синтаксичні категорії речення: Автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.01 / НАН України; Інститут української мови. – К., 2002. – 36 с.
16. Парфіненко А.О. Предикативність як універсальна синтаксична категорія (на основі компаративного аналізу простих речень української та англійської мов) // Studia Linguistica. – 2009. – Випуск 2. – С. 299-302.
17. Русская грамматика: В 2 т. / АН СССР. Ин-т рус. яз. (Наука). – М.: Наука, 1980. – Т. 2: Синтаксис. – 712 с.
18. Смирницкий А.И. Синтаксис английского языка. – М.: Издательство литературы на иностранных языках, 1957. – 284 с.
19. Современный русский язык: Учебник / Белошапкова В.А., Земская Е.А., Милославский И.Г., Панов М.В.; Под ред. В.А. Белошапковой. – М.: Высш. школа, 1981. – 560 с. – Библиогр.: в конце разд.
20. Степанов Ю.С. Предикация // Большой энциклопедический словарь. Языкознание. – 2-е изд. – М.: Большая Российская энциклопедия, 1998. – С. 393-394.
21. Степанов Ю.С. Семантическая структура языка (три функции и три формальных аппарата языка) // Известия Академии наук СССР. Серия литературы и языка. – 1973, вып. 4. – Т. XXXII – С. 340-355.
22. Теория функциональной грамматики. Темпоральность. Модальность / Отв. ред. А.В. Бондарко. – Л.: Наука, 1990. – 263 с. – Библ. С. 246-255.
23. Шведова Н.Ю. Предложение // Большой энциклопедический словарь. Языкознание. – 2-е изд. – М.: Большая Российская энциклопедия, 1998. – С. 395-396.
24. Щерба Л.В. Избранные работы по русскому языку. – М.: Государственное учебно-педагогическое издательство Министерства Просвещения РСФСР, 1957. – 188 с.
25. MacLain A. Reference Guide to English. A Handbook of English as a Second Language. – Washington, DC: Office of English Language Programs, 2001. – 405 p.